

Stručný obsah

Predhovor	11
1 PERIODICITA VLASTNOSTÍ <i>d</i>- A <i>f</i>-PRVKOV A ICH ZLÚČENÍN	12
1.1 Klasifikácia prvkov	13
1.2 Elektrónová konfigurácia atómov a iónov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	16
1.3 Vlastnosti atómov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	21
1.4 Oxidačné stavy atómov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov v zlúčeninách	31
1.5 Periodicita vlastností zlúčenín <i>n</i> -tej a (<i>n</i> +10)-tej skupiny	38
1.6 Podobnosť chémie lantanoidov	45
1.7 Podobnosť chémie aktinoidov	46
2 KOORDINAČNÉ ZLÚČENINY	49
2.1 Charakteristika a klasifikácia koordinačných zlúčenín	49
2.2 Koordináčn é čísla a tvary koordinačných polyédrov	59
2.3 Izoméria koordinačných zlúčenín	63
2.4 Elektrostatická teória kryštálového poľa	71
2.5 Chemická väzba v koordinačných zlúčeninách	91
2.6 Pearsonova koncepcia tvrdých a mäkkých kyselín a zásad	95
2.7 Príprava koordinačných zlúčenín	105
3 <i>d</i>-PRVKY	117
3.1 Fyzikálne a chemické vlastnosti <i>d</i> -prvkov	119
3.2 Halogenidy a halogenidokomplexy <i>d</i> -prvkov	138
3.3 Oxidy a hydroxidy <i>d</i> -prvkov	196
3.4 Kyanidy a kyanidokomplexy <i>d</i> -prvkov	228
3.5 Soli kyslíkatých kyselín a koordinačné zlúčeniny <i>d</i> -prvkov	242
3.6 Výskyt, získavanie a využívanie <i>d</i> -prvkov	304
4 <i>f</i>-PRVKY – LANTANOIDY A AKTINOIDY	333
4.1 Lantanoidy	335
4.2 Aktinoidy	351
Použitá a odporúčaná literatúra	359

Obsah

Predhovor	11
1 PERIODICITA VLASTNOSTÍ <i>d</i>- A <i>f</i>-PRVKOV A ICH ZLÚČENÍN	12
1.1 Klasifikácia prvkov	13
1.1.1 <i>d</i> -prvky	13
1.1.2 <i>f</i> -prvky	14
1.2 Elektrónová konfigurácia atómov a iónov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	16
1.2.1 Katióny <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	19
1.3 Vlastnosti atómov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	21
1.3.1 Ionizačná energia a elektronegativita	21
<i>d</i> -prvky	22
<i>f</i> -prvky	24
1.3.2 Atómové polomery <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov	27
1.4 Oxidačné stavy atómov <i>d</i> - a <i>f</i> -prvkov v zlúčeninách	31
<i>d</i> -prvky	31
<i>f</i> -prvky	33
1.5 Periodicita vlastností zlúčenín <i>n</i> -tej a (<i>n</i> +10)-tej skupiny	38
3. a 13. skupina	38
4. a 14. skupina	39
5. a 15. skupina	39
6. a 16. skupina	39
7. a 17. skupina	40
8. a 18. skupina	41
1.5.1 Alkalické kovy 1. skupiny a mincové kovy 11. skupiny	41
1.5.2 Podobnosť vlastností zlúčenín Mg ^{II} a Zn ^{II}	42
1.6 Podobnosť chémie lantanoidov	45
1.7 Podobnosť chémie aktinoidov	46
2 KOORDINAČNÉ ZLÚČENINY	49
2.1 Charakteristika a klasifikácia koordinačných zlúčenín	49
2.2 Koordinačné čísla a tvary koordinačných polyédrov	59
2.3 Izoméria koordinačných zlúčenín	63
2.3.1 Stereoizoméria	63
2.3.2 Štruktúrna izoméria	66
2.4 Elektrostatická teória kryštálového poľa	71
2.4.1 Sila kryštálového poľa	71
2.4.2 Elektrónová konfigurácia centrálného atómu v oktaédrických komplexoch	74
2.4.3 Elektrónová konfigurácia centrálného atómu v tetragonálne-bipyramidálnych komplexoch	78
2.4.4 Elektrónová konfigurácia centrálného atómu v štvorcových komplexoch	78
2.4.5 Elektrónová konfigurácia centrálného atómu v tetraédrických komplexoch	79
2.4.6 Kineticky labilné a kineticky inertné komplexy	82
2.4.7 Magnetické vlastnosti koordinačných zlúčenín	83
2.4.8 Farba a elektrónové spektrá koordinačných zlúčenín	88

2.5 Chemická väzba v koordinačných zlúčeninách.....	91
2.5.1 Teória ligandového poľa	91
<i>Centrálne atómy</i>	91
<i>Ligandy</i>	91
2.6 Pearsonova koncepcia tvrdých a mäkkých kyselín a zásad	95
2.6.1 Tvrdé a mäkké Lewisove kyseliny.....	96
2.6.2 Tvrdé a mäkké Lewisove zásady	97
2.6.3 Použitie koncepcie HSAB na predpoveď smeru reakcie	97
2.6.4 Koordinačné zlúčeniny a koncepcia HSAB	101
2.7 Príprava koordinačných zlúčenín	105
2.7.1 Adičné a eliminačné reakcie.....	105
2.7.2 Substitučné reakcie ligandov	106
<i>Trans-efekt</i>	108
2.7.3 Oxidačno-redukčné reakcie	109
2.7.4 Iné metódy prípravy koordinačných zlúčenín.....	110
3 d-PRVKY	117
<i>Elektrónová konfigurácia</i>	117
<i>Oxidačné čísla</i>	117
<i>Ionizačné energie</i>	118
<i>Atómové polomery</i>	118
<i>Teploty topenia, teploty varu a atomizačné entalpie</i>	118
<i>Oxidačno-redukčné vlastnosti</i>	118
<i>Acidobázické vlastnosti oxidov</i>	119
<i>Rozpustnosť zlúčenín d-prvkov</i>	119
<i>Tvorba koordinačných a organokovových zlúčenín</i>	119
3.1 Fyzikálne a chemické vlastnosti d-prvkov	119
3.1.1 Vlastnosti prvkov 3. skupiny.....	120
3.1.2 Vlastnosti prvkov 4. skupiny	121
3.1.3 Vlastnosti prvkov 5. skupiny	122
3.1.4 Vlastnosti prvkov 6. skupiny	123
3.1.5 Vlastnosti prvkov 7. skupiny.....	124
3.1.6 Vlastnosti prvkov 8. skupiny.....	125
3.1.7 Vlastnosti prvkov 9. skupiny.....	127
3.1.8 Vlastnosti prvkov 10. skupiny.....	128
3.1.9 Vlastnosti prvkov 11. skupiny.....	129
3.1.10 Vlastnosti prvkov 12. skupiny.....	132
3.2 Halogenidy a halogenidokomplexy d-prvkov	138
3.2.1 Halogenidy a halogenidokomplexy prvkov 3. skupiny	139
<i>Halogenidy MX₃</i>	140
3.2.2 Halogenidy a halogenidokomplexy prvkov 4. skupiny	141
<i>Halogenidy MX₄</i>	141
<i>Halogenidy MX₃</i>	143
<i>Halogenidy MX₂</i>	144
3.2.3 Halogenidy a halogenidokomplexy prvkov 5. skupiny	147
<i>Halogenidy MX₅</i>	147
<i>Halogenidy MX₄</i>	149
<i>Halogenidy MX₃</i>	150
3.2.4 Halogenidy a halogenidokomplexy prvkov 6. skupiny	151
<i>Halogenidy MX₆</i>	152

Halogenidy MX_5	152
Halogenidy MX_4	153
Halogenidy MX_3	154
Halogenidy MX_2	155
3.2.5 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 7. skupiny	158
Halogenidy ReF_7 , MX_6 a MX_5	158
Halogenidy MX_4	159
Halogenidy MX_3	159
Halogenidy MX_2	162
3.2.6 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 8. skupiny	164
Halogenidy MF_6	164
Halogenidy MX_5 a MX_4	164
Halogenidy MX_3	164
Halogenidy MX_2	166
3.2.7 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 9. skupiny	168
Halogenidy MF_6 , MF_5 a MF_4	168
Halogenidy MX_3	169
Halogenidy MX_2	170
3.2.8 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 10. skupiny	172
Halogenidy PtF_6 a PtF_5	172
Halogenidy MX_4 a MX_3	174
Halogenidy MX_2	175
3.2.9 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 11. skupiny	180
AuF_5	180
Halogenidy AgF_3 a AuX_3	181
Halogenidy MX_2	181
Halogenidy MX	183
3.2.10 Halogenidy a halogenidokomplexy prvků 12. skupiny	189
Halogenidy MX_2	189
Halogenidy Hg_2X_2	193
3.3 Oxidy a hydroxidy <i>d</i>-prvků	196
3.3.1 Oxidy a hydroxidy prvků 3. skupiny	198
3.3.2 Oxidy a hydroxidy prvků 4. skupiny	200
3.3.3 Oxidy a hydroxidy prvků 5. skupiny	203
3.3.4 Oxidy a hydroxidy prvků 6. skupiny	205
3.3.5 Oxidy a hydroxidy prvků 7. skupiny	206
3.3.6 Oxidy a hydroxidy prvků 8. skupiny	210
3.3.7 Oxidy a hydroxidy prvků 9. skupiny	215
3.3.8 Oxidy a hydroxidy prvků 10. skupiny	217
3.3.9 Oxidy a hydroxidy prvků 11. skupiny	220
3.3.10 Oxidy a hydroxidy prvků 12. skupiny	224
3.4 Kyanidy a kyanidokomplexy <i>d</i>-prvků	228
3.4.1 Kyanidokomplexy Cr^{III} a Cr^{II}	228
3.4.2 Kyanidokomplexy Mn^{III} a Mn^{II}	229
3.4.3 Kyanidokomplexy Fe^{III} a Fe^{II}	230
3.4.4 Kyanidokomplexy Co^{III} a Co^{II}	233
3.4.5 Kyanidokomplexy Ni^{II} a Ni^I	234
3.4.6 Kyanidokomplexy Cu^I, Ag^I a Au^I	235
3.4.7 Kyanidokomplexy Zn^{II}, Cd^{II} a Hg^{II}	235

3.5 Soli kyslíkatých kyselín a koordinačné zlúčeniny <i>d</i>-prvkov	242
<i>Sírany</i>	243
<i>Dusičnany</i>	243
<i>Fosforečnany</i>	244
<i>Chloristany</i>	244
<i>Uhličitany</i>	244
<i>Kondenzačné reakcie kyslíkatých aniónov 5. a 6. skupiny</i>	244
3.5.1 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 3. skupiny	248
3.5.2 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 4. skupiny	250
3.5.3 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 5. skupiny	254
3.5.4 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 6. skupiny	257
3.5.5 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 7. skupiny	262
3.5.6 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 8. skupiny	269
3.5.7 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 9. skupiny	277
3.5.8 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 10. skupiny	284
<i>Oktaédrické a štvorcové komplexy</i>	286
<i>Tetraédrické a štvorcové komplexy</i>	286
3.5.9 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 11. skupiny	291
3.5.10 Soli kyslíkatých kyselín a komplexy prvkov 12. skupiny	297
3.6 Výskyt, získavanie a využívanie <i>d</i>-prvkov	304
3.6.1 Prvky 3. skupiny	304
<i>Skandium</i>	305
<i>Ytrium a lantán</i>	305
3.6.2 Prvky 4. skupiny	305
<i>Titán</i>	305
<i>Zirkónium a hafnium</i>	306
3.6.3 Prvky 5. skupiny	307
<i>Vanád</i>	307
<i>Niób a tantal</i>	307
3.6.4 Prvky 6. skupiny	308
<i>Chróm</i>	308
<i>Molybdén a volfrám</i>	308
3.6.5 Prvky 7. skupiny	309
<i>Mangán</i>	309
<i>Technécium a rénum</i>	310
3.6.6 Prvky 8. skupiny	314
<i>Železo</i>	314
<i>Ruténium a osmium</i>	318
3.6.7 Prvky 9. skupiny	318
<i>Kobalt</i>	318
<i>Ródium a irídium</i>	319
3.6.8 Prvky 10. skupiny	319
<i>Nikel</i>	319
<i>Paládium a platina</i>	320
3.6.9 Prvky 11. skupiny	320
<i>Meď</i>	320
<i>Striebro a zlato</i>	321
3.6.10 Prvky 12. skupiny	323
<i>Zinok</i>	323
<i>Kadmium a ortuť</i>	324

4 f-PRVKY – LANTANOIDY A AKTINOIDY.....	333
4.1 Lantanoidy	335
4.1.1 Vlastnosti atómov lantanoidov.....	335
4.1.2 Vlastnosti lantanoidov ako jednoduchých látok, výskyt a využitie	337
4.1.3 Jednoduché anorganické zlúčeniny lantanoidov.....	341
<i>Halogenidy</i>	341
<i>Oxidy, hydroxidy a ostatné binárne zlúčeniny</i>	342
<i>Soli kyslíkatých kyselín</i>	343
<i>Výskyt a získavanie zlúčenín lantanoidov</i>	343
4.1.4 Koordinačné zlúčeniny lantanoidov	345
4.2 Aktinoidy	351
4.2.1 Vlastnosti atómov aktinoidov.....	351
4.2.2 Vlastnosti aktinoidov ako prvkov, výskyt a využitie.....	352
4.2.3 Jednoduché anorganické zlúčeniny aktinoidov.....	353
<i>Halogenidy</i>	353
<i>Oxidy a ostatné binárne a pseudobinárne zlúčeniny</i>	355
4.2.4 Koordinačné zlúčeniny aktinoidov	358
Použitá a odporúčaná literatúra.....	359